

Anotace rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva

Rozsudek ze dne 22. března 2012 ve věci č. 30078/06 – *Konstantin Markin proti Rusku*

Velký senát Soudu rozhodl šestnácti hlasy proti jednomu, že zamítnutí žádosti stěžovatele o uvolnění ze služby v armádě k čerpání tříleté rodičovské dovolené, během níž chtěl pečovat o tři děti, které měl po rozvodu svěřeny do péče, představovalo porušení zákazu diskriminace ve smyslu článku 14 ve spojení s článkem 8 Úmluvy. Dále Soud konstatoval čtrnácti hlasy proti třem, že návštěvou státního zástupce u stěžovatele doma před jednáním velkého senátu za účelem zjištění informací pro potřeby stanoviska vlády nedošlo k porušení práva podat individuální stížnost podle článku 34 Úmluvy.

I. Skutkové okolnosti

Stěžovatel vstoupil v roce 2004 do ruské armády a začal pracovat na pozici radisty. V jeho pracovní smlouvě bylo uvedeno, že se zavazuje pracovat za podmínek stanovených zákonem. V září 2005 se stěžovateli a jeho ženě narodilo třetí dítě. Ve stejnou dobu se manželé rozvedli, přičemž se dohodli na svěření dětí do péče stěžovatele. Stěžovatel následně v říjnu 2005 požádal velitele své vojenské jednotky o uvolnění na tříletou rodičovskou dovolenou. Vedoucí tuto žádost zamítl s tím, že tříletá rodičovská dovolená může být schválena pouze příslušníci armády – ženě a povolil stěžovateli toliko tříměsíční volno. Již v listopadu byl však stěžovatel povolán do služby. Rozhodnutí o povolání do služby stěžovatel neúspěšně napadl u soudu. V jiném řízení se dožadoval nároku na tříletou rodičovskou dovolenou, avšak soudy shledaly, že tento nárok náleží u personálu armády pouze matkám. Během řízení byl opakovaně kárně postihován za neomluvené absence ze služby.

V říjnu 2006 velitel jednotky uvolnil stěžovatele k rodičovské dovolené, která skončila ke dni třetích narozen nejmladšího dítěte. Současně mu byla z důvodu náročné rodinné situace, péče o tři děti a absence jiného příjmu poskytnuta finanční pomoc ve výši cca 5 900 euro. Rozhodnutí velitele jednotky o uvolnění k rodičovské dovolené následně kritizoval vojenský soud, který jej ve svém rozsudku označil za nezákonné. V srpnu 2008 se stěžovatel obrátil na ústavní soud a namítal, že ustanovení zákona o vojenské službě vztahující se k tříleté rodičovské dovolené je neslučitelné se zásadou rovnosti zakotvenou v ústavě. Ústavní stížnost byla odmítnuta.

Dne 31. března 2011 navštívil v pozdních večerních hodinách rodinu stěžovatele státní zástupce místní vojenské prokuratury pověřený zmocněncem ruské vlády před Soudem za účelem šetření. Cílem jeho návštěvy bylo zjistit, zda se stěžovatelem a dětmi žije ve společné domácnosti jeho bývalá žena a zda platí alimenty. Státní zástupce se po stěžovateli domáhal předložení úředních dokumentů, což stěžovatel odmítl. Poté co stěžovatel podepsal dokument, že odmítá předložit požadované, státní zástupce byt opustil.

II. Odůvodnění rozhodnutí Soudu

K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 8 VE SPOJENÍ S ČLÁNKEM 14 ÚMLUVY

Stěžovatel namítal, že zamítnutí jeho žádosti o rodičovskou dovolenou představovalo porušení zákazu diskriminace zaručeného článkem 14 ve spojení s článkem 8 Úmluvy.

Dne 7. října 2010 dospěl senát první sekce Soudu šesti hlasy proti jednomu k závěru, že došlo k porušení namítaných práv. Na žádost vlády byla věc postoupena velkému senátu.

a) Předběžné námitky vlády

Soud odmítl námitku vlády, že stěžovatel ztratil postavení oběti, když mu byla poskytnuta jak rodičovská dovolená, tak i finanční pomoc. Připomněl, že rozhodnutí či opatření přijaté ve prospěch stěžovatele jej zpravidla postavení oběti nezbavuje. Stane se tak pouze tehdy, když vnitrostátní orgány výslovně nebo podstatou rozhodnutí shledají, že došlo k porušení práv chráněných Úmluvou.

Soud dále odmítl námitku vlády, že stížnost by měla být vyškrtuta podle článku 37 odst. 1 písm. b) Úmluvy, jelikož věc již byla vyřešena. Podotkl, že stěžovatel měl možnost čerpat toliko dvouletou namísto tříleté rodičovské dovolené. To mu znemožnilo pečovat o nejmladší dítě během prvního roku jeho života, za což neobdržel žádnou kompenzaci. Dále Soud připomněl, že jeho rozsudky neslouží pouze k rozhodování o individuálních stížnostech, ale obecněji k objasnění, ochraně a rozvíjení pravidel zavedených Úmluvou (*Irsko proti Spojenému království*, č. 5310/71, rozsudek pléna ze dne 18. ledna 1978, § 154). Předmět této stížnosti – rozdílné zacházení mezi vojáky a vojačkami, pokud jde o nárok na rodičovskou dovolenou – zahrnuje důležitou otázku obecného zájmu nejen pro Rusko, ale i pro ostatní smluvní strany Úmluvy. Soud proto naznal, že existují okolnosti vyžadující, aby stížnost meritorně posoudil. Žádost vlády o její vyškrtnutí tudíž odmítl.

Soud stejně tak odmítl námitku, že stěžovatel zneužil své právo stížnosti, když záměrně uvedl Soud v omyl ohledně okolností svého rodinného života. Podle vlády měl být rozvod stěžovatele s manželkou pouze předstíranou odlukou a exmanželka měla se stěžovatelem i nadále žít a starat se o společné děti. Soud shledal, že tato tvrzení se týkají událostí v letech 2005 a 2006, tedy v době před podáním stížnosti. Vláda tak měla možnost námitky uplatnit pouze do okamžiku rozhodnutí senátu o přijatelnosti stížnosti a pozdě přijaté námitky musí být odmítnuty.

a) Obecné zásady

Soud připomněl, že nikoli každé odlišné zacházení představuje porušení článku 14 Úmluvy. Musí být totiž prokázáno, že s jinou osobou ve srovnatelné nebo v podstatných rysech podobné situaci bylo zacházeno příznivěji a že rozlišení bylo diskriminující. Rozdílné zacházení představuje diskriminaci, pokud pro něj neexistuje objektivní a rozumné odůvodnění; jinými slovy pokud nesleduje legitimní cíl nebo pokud neexistuje rozumný vztah přiměřenosti mezi použitými prostředky a sledovaným cílem (*Stec a ostatní proti Spojenému království*, č. 65731/01, 65900/01, rozsudek velkého senátu ze dne 12. dubna 2006, § 51).

Smluvní strany požívají jistý prostor pro uvážení v posuzování, zda a do jaké míry rozdíly v jinak podobných situacích odůvodňují rozdíl v zacházení (*Gaygusuz proti Rakousku*, č. 17371/90, rozsudek ze dne 16. září 1996, § 42). Jelikož je však Úmluva především systémem na ochranu lidských práv, musí Soud zohledňovat měnící se společenské podmínky ve smluvních státech a reagovat na ně, jako např. na tvořící se konsenzus standardů, kterých má být dosaženo. Soud přitom připomněl, že pokrok v rovnosti pohlaví je jedním z hlavních úkolů pro smluvní státy Rady Evropy, a odlišné zacházení na základě pohlaví tak musí být podloženo zvláště silnými a přesvědčivými důvody, aby bylo v souladu s Úmluvou (*Burghartz proti Švýcarsku*, č. 16213/90, rozsudek ze dne 22. února 1994 § 27). Odkazy na tradice, obecné předpoklady či převládající společenské postoje nemohou být dostatečným odůvodněním odlišného zacházení. Státy nemohou vnucovat tradice, které vyplývají z prvořadé role muže a sekundární role ženy v rodině (*Ünal Tekeli proti Turecku*, č. 29865/96, rozsudek ze dne 16. listopadu 2004, § 63).

Ve specifickém kontextu ozbrojených sil Soud podotkl, že během vyjednávání a následného schválení Úmluvy disponovala valná většina smluvních států obrannými silami, představujícími systém vojenské disciplíny, který ze své podstaty umožňuje omezení některých práv a svobod členů těchto sil, jež nelze vztáhnout na civilisty. Existence takového systému, který si tyto státy od té doby zachovaly, sama o sobě není v rozporu s jejich povinnostmi vyplývajícími z Úmluvy. Každý stát je tak oprávněn upravit si vlastní systém vojenské disciplíny a v tomto ohledu požívá prostor pro uvážení. K řádnému fungování armády je totiž nezbytné nastavení, které příslušníkům armády zabraňuje v jeho ohrožování. Vnitrostátní orgány však nemohou s odvoláním se na tato pravidla mařit u jednotlivých příslušníků ozbrojených sil výkon práva na respektování jejich soukromého života, kteréžto právo náleží příslušníkům armády stejně jako ostatním osobám v jurisdikci státu (*Smith a Grady proti Spojenému království*, č. 33985/96, 33986/96, rozsudek ze dne 25. července 2000, § 89).

b) Použití obecných zásad na projednávanou věc

Soud již v minulosti shledal, že pro potřeby rodičovské dovolené a rodičovského příspěvku jsou muži ve srovnatelném postavení jako ženy. Na rozdíl od mateřské dovolené, která ženě umožňuje zotavit se z porodu a případně kojit své dítě, rodičovská dovolená a příspěvek se vztahují na následné období a jejich cílem je umožnit rodiči zůstat s dítětem doma a osobně o něj pečovat (*Petrovic proti Rakousku*, č. 20458/92, rozsudek ze dne 27. března 1998, § 36). Soud tak nepřistoupil na argument vlády o zvláštním biologickém a psychologickém poutu mezi matkou a dítětem po porodu. Ačkoli si je vědom rozdílů, které mohou být ve vztahu matky a otce k dítěti, uzavřel, že pokud se jedná o péči o dítě v období odpovídajícím rodičovské dovolené, ženy a muži jsou ve srovnatelném postavení. Stěžovatel, příslušník armády, se tak nacházel v podobné situaci jako ženské příslušnice armády.

Soud dále uvedl, že kontext ozbrojených sil je úzce spojen s národní bezpečností, která je pro stát zásadním zájmem, a státy tak v této oblasti požívají široký prostor pro uvážení. Ve své dosavadní judikatuře Soud opakovaně připustil, že právo na svobodu a osobní bezpečnost (chráněné článkem 5), svoboda myšlení, svědomí a náboženského vyznání (chráněná článkem 9), svoboda projevu (chráněná článkem 10) a svoboda shromažďování a sdružování (chráněná článkem 11 Úmluvy) mohou být u příslušníků armády za jistých okolností omezeny více než u civilistů. Stejně tak ale zdůraznil, že Úmluva nepřestává za branami kasáren platit a příslušníci armády, tak jako všechny ostatní osoby v jurisdikci státu, mají nárok na ochranu z ní plynoucí. Každé omezení jejich práv musí být nezbytné v demokratické společnosti.

Pro omezení práva na respektování rodinného a soukromého života příslušníků armády, zvláště pokud jde o zásah do „nejintimnější části soukromého života jednotlivce“, je potřeba zvláště silných důvodů. Musí existovat vztah přiměřenosti mezi omezením a legitimním cílem chránit národní bezpečnost. Omezení je přípustné pouze tehdy, pokud existuje skutečné ohrožení operační pohotovosti ozbrojených sil. Tvzení ohledně tohoto rizika musí být podloženo konkrétními příklady.

Soud již ve věci *Petrovic proti Rakousku* (cit. výše) konstatoval, že postupný vývoj společnosti směřuje k vyrovnanějšímu podílu žen a mužů na výchově dětí. Neshledal zde však, že rozdílné zacházení na základě pohlaví ve vztahu k rodičovskému příspěvku, které existovalo v Rakousku v 80. letech, bylo v rozporu s článkem 14 ve spojení s článkem 8 Úmluvy. Vzal v úvahu velkou rozmanitost, jež v té době v Evropě panovala ohledně právní úpravy rodičovských příspěvků. Rakousko navíc v roce 1990 přijalo právní úpravu, která umožnila čerpání rodičovského příspěvku i mužům. Tento stát tak nebylo možné kritizovat za postupné přijímání legislativy, která byla v rozhodné době v Evropě velmi progresivní. V aktuálnější věci *Weller proti Maďarsku* (č. 44399/05, rozsudek ze dne 31. března 2009) Soud shledal, že neumožnění čerpat rodičovský příspěvek mužům za situace, kdy jej mohly čerpat matky, adoptivní rodiče i poručníci, představovalo diskriminaci na základě rodičovského statusu.

Soud podotkl, že vývoj společnosti, který začal v 80. letech, výrazně pokročil. Ve většině evropských zemí včetně Ruska dnes mohou rodičovskou dovolenou čerpat civilisté ženy i muži; státy omezující čerpání na ženy jsou ve výrazné menšině. Ještě podstatnější je dále, že výrazný počet smluvních států umožňuje její čerpání příslušnicím i příslušníkům armády. V současné evropské společnosti lze tedy identifikovat trend ve prospěch vyrovnanějšího sdílení výchovy dětí mezi muži a ženami, přičemž role otce jakožto pečovatele získává stále větší uznání.

Soud dále odmítl námitku vlády ohledně pozitivní diskriminace žen. Odlišné zacházení v tomto případě zjevně nebylo zamýšleno tak, aby vyrovnávalo znevýhodnění ženy založené na „skutečné nerovnosti“. Soud dal zapravdu stěžovateli a intervenujícím, že tato odlišnost podporovala genderové stereotypy a znevýhodňovala ženy stran kariéry a muže stran rodinného života. Soud rovněž zdůraznil, že rozdílné zacházení nelze odůvodňovat převládajícími tradicemi. Povšiml si, že civilisté muži i ženy si v Rusku mohou zvolit, kdo bude na rodičovské dovolené, a tak odmítl argument, že ruská společnost dosud není připravena na to, aby stejná rovnost byla zavedena i v armádě.

Soud uzavřel, že odkaz na tradiční dělení genderových rolí ve společnosti nemůže odůvodnit vyloučení mužů z přístupu k rodičovské dovolené, a to ani u příslušníků armády. Genderové stereotypy jako

vnímání ženy jako pečovatelky a muže jako chleboďárce nemohou být samy o sobě dostatečným odůvodněním odlišného zacházení, stejně jako je tomu v případě podobných stereotypů založených na rase, původu, barvě pleti či sexuální orientaci.

Soud nepřijal ani druhý argument vlády, že rodičovská dovolená mužů měla mít negativní dopad na bojeschopnost a operační pohotovost armády, přičemž rodičovská dovolená žen tento dopad neměla, jelikož v armádě jsou ženy v menšině. Rusko nikdy nezpracovalo žádné statistiky ani studie ke zhodnocení, kolik mužů by mohlo tříletou rodičovskou čerpat a chtělo by tak učinit. Nezhodnotilo tak ani, jak by to ovlivnilo operační pohotovost armády. Pouhé konstatování vlády, že všichni vojáci jsou v plodném věku, není dostatečné. Námitka vlády, že by těchto mužů bylo mnoho, je v rozporu s její další námitkou, že projednávaná věc je izolovaným případem, který neodhaluje žádný systémový problém. Soud tak odmítl námitku ohledně ohrožení operační pohotovosti jako nepodloženou konkrétními příklady.

Soud též poukázal na rigiditu ruského systému, když poznamenal, že možnost tříměsíčního volna zakotvená v nařízení o ozbrojených silách se i s ohledem na závěry obecných soudů i ústavního soudu zjevně liší od tříleté rodičovské dovolené. Konstatoval, že je nepochybné, že ruské právo příslušníkovi armády nezaručuje nárok na tříletou rodičovskou dovolenou a odmítl námitku vlády, že v určitých případech je možné udělit z tohoto pravidla výjimku, jako nepodloženou. Soud zdůraznil, že vnitrostátní soudy opakovaně judikovaly, že „vojáci – muži nemají nárok na tříletou rodičovskou dovolenou ani v případech, kdy jsou jejich děti ponechány bez mateřské péče“ a že „členové vojenského personálu – muži nemají za žádných okolností nárok na rodičovskou dovolenou“. Soud také odkázal na závěr vnitrostátního soudu konstatující, že rozhodnutí velitele jednotky o umožnění rodičovské dovolené stěžovateli bylo nezákonné.

Soud uznal, že s ohledem na důležitost armády pro národní bezpečnost mohou být jistá omezení v nároku na rodičovskou dovolenou odůvodněná, pouze pokud však nejsou diskriminující. Podle Soudu existují způsoby, jak chránit národní bezpečnost, aniž by se nárok na rodičovskou dovolenou odepřel všem mužským příslušníkům armády. Ve významném počtu států mají právo na rodičovskou dovolenou příslušníci armády ženy i muži. Soud vyzdvihl právní úpravy v Nizozemsku, Německu a Spojeném království, které umožňují zajistit operační pohotovost a současně dopřát vojenskému personálu stejné zacházení stran rodičovské dovolené.

Soud vzal v úvahu článek 1 Úmluvy Mezinárodní organizace práce č. C111 o diskriminaci v zaměstnání a povolání, podle kterého jakékoli rozlišování, vyloučení nebo upřednostňování ve vztahu k určitému zaměstnání na základě požadavků, které z něj inherentně vyplývají, nelze považovat za diskriminaci. Konstatoval však, že není přesvědčen, že odejmutí práva na rodičovskou dovolenou v projednávané věci vyplývalo z podstaty požadavků služby v armádě, když se vztahovalo pouze na muže – vojáky, zatímco ženám – vojačkám byl tento nárok zachován. Soud zároveň připustil, že s ohledem na specifické potřeby vojenské služby může být odůvodněné omezit právo na rodičovskou dovolenou vojákům i vojačkám, kteří nemohou být snadno nahrazeni např. vzhledem ke své hodnotě, vzácné technické kvalifikaci nebo zapojení do probíhající vojenské operace. Ruská právní úprava nicméně v rámci armády vylučuje z nároku na rodičovskou dovolenou automaticky všechny muže. Takové obecné omezení na základě pohlaví se vymyká přijatelnému prostoru pro uvážení, a není tedy slučitelné s článkem 14 Úmluvy.

V projednávané věci bylo možné stěžovatele jakožto radistu nahradit jakýmkoli vojákem či vojačkou. Je podstatné, že na jeho pozici v jeho jednotce často pracovaly ženy a že jeho osobně ženy i často zastupovaly. Ony přitom měly bezpodmínečný nárok na tříletou rodičovskou dovolenou. Stěžovatel nikoli, jelikož byl muž. Soud dále konstatoval, že se stěžovatel nemohl vzdát svého práva nebýt diskriminován podpisem smlouvy v armádě. Zákaz diskriminace má tak zásadní význam, že akt vzdání se tohoto práva by byl v rozporu s důležitým veřejným zájmem (*D. H. a ostatní proti České republice*, č. 57325/00, rozsudek velkého senátu ze dne 13. listopadu 2007, § 204).

Soud uzavřel, že vynětí příslušníků armády – mužů z práva na rodičovskou dovolenou nemělo rozumné a objektivní odůvodnění, a představovalo tak diskriminaci na základě pohlaví. Shledal, že došlo k porušení článku 14 ve spojení s článkem 8.

K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 34 ÚMLUVY

Stěžovatel namítal, že návštěva státního zástupce v jeho bytě krátce před jednáním velkého senátu představovala bránění účinnému výkonu jeho práva podat individuální stížnost podle článku 34 Úmluvy.

Soud zopakoval, že pro efektivní fungování systému individuálních stížností podle článku 34 je zásadní, aby stěžovatelé nebo potenciální stěžovatelé měli možnost volně komunikovat se Soudem, aniž by byli ze strany úřadů vystaveni jakékoli formě tlaku stáhnout nebo pozměnit svou stížnost (*Akdivar a ostatní proti Turecku*, č. 21893/93, rozsudek ze dne 16. září 1996, § 105). Nátlak přitom nezahrnuje pouze přímé donucení a zjevné zastrašování, ale i jiné nevhodné jednání či kontakty, jejichž cílem je odradit žadatele od setrvání na stížnosti (*Kurt proti Turecku*, č. 24276/94, rozsudek ze dne 25. května 1998, § 159).

Pro posouzení, zda jsou kontakty mezi orgány a žadatelem z pohledu článku 34 nepřijatelné, jsou zásadní konkrétní okolnosti případu. I neformální „pohovor“ se stěžovatelem, natož jeho formální výslech v souvislosti se štrasburským řízením, lze považovat za formu zastrašování (*a contrario Sisojeva a další proti Lotyšsku*, č. 60654/00, rozsudek velkého senátu ze dne 15. ledna 2007, § 117).

Soud připomněl, že v zásadě není vhodné, aby orgány žalovaného státu vstupovaly do přímého kontaktu se stěžovatelem v souvislosti s jeho případem před Soudem (*Ryabov proti Rusku*, č. 3896/04, rozsudek ze dne 31. ledna 2008, § 59–65). Na druhou stranu ne každé šetření úřadů ohledně stížnosti projednávané Soudem lze považovat za zastrašování. Například kontakty úřadů se stěžovatelem za účelem uzavření smíru nepředstavují, pokud nezahrnují žádnou formu nátlaku, bránění ve výkonu jeho práva na individuální stížnost (*Jevgenij Aleksejenko proti Rusku*, č. 41833/04, rozsudek ze dne 27. ledna 2011, § 168–174). V jiných případech týkajících se výsledku stěžovatele místními orgány o okolnostech, na nichž se zakládá jeho stížnost, Soud rovněž neshledal, že by stěžovateli bylo bráněno ve výkonu jeho práva na stížnost, protože neexistoval důkaz o nátlaku nebo zastrašování (*Manoussos proti České republice a Německu*, č. 46468/99, rozhodnutí ze dne 9. července 2002).

V projednávané věci přišel 31. března 2011 večer do stěžovatelova bytu státní zástupce z místní vojenské prokuratury. Uvedl, že provádí šetření na žádost zmocněnce Ruska před Soudem. Ptal se na rodinný život stěžovatele a požádal jej o předložení dokumentů. Setrval v bytě asi hodinu a odešel až poté, co stěžovatel podepsal prohlášení, že na jeho otázky odmítá odpovědět.

Soud uznává, že stěžovatel a jeho rodina se cítili zastrašeni a vyděšeni návštěvou státního zástupce u nich doma. Neexistuje však žádný důkaz, že návštěva – která zjevně sledovala cíl získat aktuální informace o stěžovatelově rodinné situaci pro účely stanoviska vlády – a její okolnosti měly za cíl přimět stěžovatele stáhnout nebo upravit stížnost k Soudu či jinak zasahovat do jeho práva podat stížnost, ani že by návštěva skutečně měla tyto následky.

Soud shrnul, že nelze mít za to, že vnitrostátní orgány bránily stěžovateli ve výkonu jeho práva na individuální stížnost, a nedošlo tak k porušení článku 34 Úmluvy.

III. Oddělená stanovisko

K rozsudku byla připojena čtyři oddělená stanoviska.

Soudce Pinto de Albuquerque ve svém zčásti nesouhlasném a zčásti souhlasném stanovisku uvedl, že nesouhlasí se závěrem většiny o neporušení článku 34 Úmluvy. Návštěvu vnitrostátních orgánů u stěžovatele doma během noci označil za nepřijatelnou. Ačkoli se orgány toliko snažily získat určité informace, zvolený způsob měl objektivně zastrašující charakter a byl tak stěžovatelem i vnímán.

Soudce dále uvedl, že souhlasí se závěrem o porušení článku 8 ve spojení s článkem 14, avšak na základě jiných důvodů než většina. Zdůraznil, že z vědeckých poznatků vyplývá, že první roky života jsou zásadní pro vytvoření pouta mezi rodičem a dítětem. Podle něj tak dnes již právo na rodičovskou dovolenou vyplývá, stejně jako některá další sociální práva, z pozitivních závazků, které mají státy na poli článku 8 Úmluvy. Nejedná se tedy pouze o právo spadající do rámce práv chráněných Úmluvou, u nichž Soud přezkoumává, zda nejsou státem přiznávána diskriminačním způsobem. Dále uvedl, že diskriminační zacházení bylo nutné posuzovat ve spojení se dvěma komparátory. Stěžovatel byl totiž diskriminován jak na základě pohlaví oproti ženám – vojačkám, tak i na základě své profese ve srovnání s muži – civilisty.

Soudkyně Kalaydjieva ve svém částečně nesouhlasném stanovisku kritizovala většinu za shledání neporušení článku 34 Úmluvy. Vláda podle ní neprokázala, že noční návštěva stěžovatele byla pro účely řízení před Soudem nezbytná.

Soudkyně Nußberger se ve svém částečně nesouhlasném stanovisku, ke kterému se připojila soudkyně Fedorova, vyjádřila kriticky k spravedlivému zadostiučinění ve výši 3000 euro, které bylo stěžovateli přiznáno. Poukázala na skutečnost, že ačkoli byl stěžovatel diskriminován oproti vojačkám, finanční pomoc ve výši 5900 euro, která mu byla nakonec *ex gratia* státem přiznána, byla mnohem vyšší než příjem vojaček na rodičovské dovolené. Podle jejího názoru by tak samotné konstatování porušení představovalo dostatečné spravedlivé zadostiučinění.

Soudce Popović ve svém nesouhlasném stanovisku poukázal na skutečnost, že stěžovatel a jeho bývalá manželka se po několika letech opět vzali, později se jim narodilo další dítě a že i jiné skutečnosti nasvědčují tomu, že s exmanželkou fungovali celou dobu jako rodinu. Podle jeho názoru tak stěžovatel neměl postavení oběti. Měl jej dále ztratit také proto, že přiznaná dovolená se nakonec téměř rovnala té, o kterou požádal, a rovněž proto, že odškodnění *ex gratia*, které mu bylo přiznáno, bylo vyšší než jeho šestiměsíční příjem.